

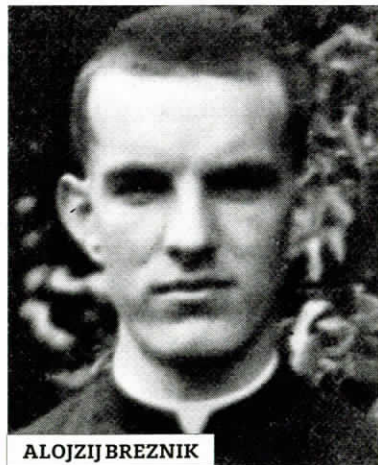
► SLOVENSKI MUČENCI 20. STOLETJA

Avgusta 1941 je politbiro KPS ustanovil Varnostnoobveščevalno službo (VOS). Njene enote so bile vojaško organizirane, akcije so potekale po točno opredeljenem načrtu; sestavljali so jo aktivisti, ki so bili pogumni, hladnokrvni, brezobzirni, primerni in pripravljeni za popolnoma individualne oborožene akcije. Delovati je začela sredi avgusta 1941, nastopilo je revolucionarno nasilje komunistične partije. Do konca leta 1941 je bilo po pisanju *Slovenskega poročevalca* (glasilo OF) ubitih štirideset ljudi, celovitejši podatki kažejo na številko sto umorjenih Slovencev. Zelo zgovorno je dejstvo, da je VOS ubijala samo Slovence, ki so bili ali naj bi bili njeni idejni nasprotniki, kar zelo jasno kaže, da je v »osvobodilni fronti« veljala za poglavitni cilj komunistična revolucija in prevzem oblasti, nikakor pa ne boj proti okupatorju.

Alojzij Breznik

Če bom ustreljen – na svidenje v nebesih

Bogoslovec Alojzij se je rodil 29. maja 1919 v Rafolčah, župnija Brdo pri Lukovici. Po maturi leta 1939 je vstopil v semenišče. Že v gimnaziji je bil član Katoliške akcije in si ideološko prizadeval proti širjenju brezbožnega komunizma. Ko zaradi nemške okupacije ni več mogel domov v Rafolče, je dobil zatočišče pri župniku v Škocjanu pri Turjaku. V zmedenih časih italijanske kapitulacije jeseni 1943 se je zatekel v grad Turjak, ki so ga branili oddelki protirevolucije. Uvrstil se je med bolničarje. Tolažil jih je in pripravljaj na smrt. Iz njegovega dnevnika je razvidno, kako globoko veren je bil. Dva dni pred zavzetjem

ALOJZIJ BREZNIK

gradu ga je zadel drobec grana-te. Ko so partizani začeli ubijati ranjence, je bil med njimi tudi on. Dejal je drugim: »Morebiti nas bodo ustrelili, morebiti pa zdravili. Če bom ustreljen – na svidenje v nebesih.« Njegova

sestra Kati, ki je pomagala ranjenim, je povedala, da je vsak ranjenec moral s hodnika do vrat. Ko je stopil na prvo stopnico, so ga z revolverjem ustrelili v glavo. Alojzij je malo prej še rekel sestri: »Na svidenje tam gori!«

Pisatelj Alojz Rebula je leta 1986 v tržaški *Mladiki* objavil njegov dnevnik. O Brezniku je zapisal: »Dnevnik kaže duha, ki teži k skladnosti. Dejansko je to fant, rojen za Absolutno in ki hoče svojo življenjsko izbiro – duhovniški poklic – vzeti v totalnosti svojega mladostnega zagona. Obenem vidim v izredni poduhovljenosti tega normalnega, zdravega in lepega fanta dokaz, kako demagoška je ocena, ki hoče v slovenskem medvojnem katolicizmu videti eno samo protikomunistično histerijo.«

Vera Lestan

Nesebična sodelavka za duhovno življenje otrok in mladine

Rodila se je 3. februarja 1908 v Mirnu. Visoko šolo za vzgojiteljce je obiskovala v samostanu sester uršulink v Gorici in postala učiteljica. Kot zavedna Slovenka ni hotela poučevati otrok v italijanščini, kar je zahtevala fašistična oblast, zato ni dobila službe. Učiteljsko poslanstvo je skušala izvrševati v nesebičnem sodelovanju z domačim župnikom pri pastoralnem delu in kulturnem življenju. Delovala je kot katehistinja, učila otroke pe-tja, deklamacij in razne igre ter organizirala različne kulturne

VERA LESTAN

prireditve. Duhovnikom je bila v veliko pomoč. Dekan Oskar Pahor je o njej zapisal: »Bila je nesebična in vzorna sodelavka za duhovno življenje otrok in mladih.« V marsičem je bila duša verskega življenja v župniji. Pokazala se je neustrašna v težkih časih, ko je pod fašizmom vsaka v javnosti izgovorjena slovenska beseda veljala za greh. Z veliko skrbnostjo je prepisovala note cerkvenih in narodnih pesmi, ki so jih peli v Mirnu. Obdarjena s pesniškim navdihom je tudi sama pisala pesmi, ki izražajo globoko vero in ljubezen do mladih. Nekatere od njih je uglasbil Vinko Vodopivec.

Na poseben način je pokazala svojo veliko ljubezen do trpečih. Ko je bilo v Gonarsu interniranih veliko Slovencev, je bila Vera Lestan med prvimi, ki so tem ubogim ljudem prihiteli na pomoč. Z njej lastno požrtvovalnostjo je hodila od hiše do hiše, zbirala živež, denar, obleko ter potem sama v vsakem vremenu in v nevarnosti vojnih dni to vozila na kolesu v Gonars. Koliko

poti, koliko napora in žrtev za trpeče!

Začela se je druga svetovna vojna in primorsko ljudstvo je bilo prepričano, da je prišel čas, da se reši fašizma. Mnogi so v partizanski vojski videli osvoboditelje. Propagandisti OF so med svoje sodelavce še posebej vabili dekleta iz Marijine družbe; verne, poštene, narodno zavedne in požrtvovalne naj bi bile zanesljive sodelavke. Tudi Vera so vabili k sodelovanju. Vendar je bila previdna; slutila je, da je v ozadju tega gibanja delovanje za družbeni prevrat, ki so mu vojne razmere dobrodošla okoliščina za dosego tega cilja. Kot mnogim na Primorskem je bilo tudi njej znano, kaj se dogaja pod komunizmom v Sovjetski zvezi in v Mehiki. Kot so se bali fašizma, so se začeli bati tudi komunizma. Temu se Vera ni želela pridružiti.

Po padcu fašizma in kapitulaciji Italije so se na Primorskem začeli umori vplivnih ljudi, ki so mislili drugače kot vodstvo KP. Dne 10. novembra 1943 so partizani ugrabili tri brate iz Mirna in hčerko najstarejšega; niso se več vrnili. Na piki so imeli tudi Vera Lestan, ki je odločno zavrnila sodelovanje s komunisti. Ti so se odločili, da jo odstranijo in tako ustrahujejo tudi druge mlade. V nedeljo, 14. novembra 1943, so jo ugrabili in odgnali v Renče: zasliševali so jo, jo poniževali in nato kruto umorili (17. nov. 1943). Na matičnem uradu je zapisano: »Partizani so jo odpeljali 14. novembra 1943, ni se več vrnila.«

P. METOD BENEDIK